

**Analiza ostvarenog napretka u realizaciji
Strategije zapošljavanja Republike Srpske 2011 – 2015. godina**

Decembar, 2013. godine

www.gea.ba

UVOD

Strategija zapošljavanja Republike Srpske 2011-2015. godina, predstavlja prvi srednjoročni planski i strateški dokument kojim se utvrđuju osnove za razvoj i podsticanje zapošljavanja u Republici Srpskoj. Slikovito rečeno, Narodna skupština Republike Srpske je na sjednici održanoj 24. marta 2011. godine dala zeleno svjetlo Vladi RS da primijeni „terapiju“ propisanu strateškim planom kako bi djelovala na ogromnu nezaposlenost kao gorući društveno-ekonomski problem. Imajući u vidu da je više od dvije i po godine prošlo od početka realizacije najvažnijeg strateškog dokumenta za tržište rada u Republici Srpskoj, Centar za istraživanja i studije – GEA, kao *think tank* organizacija koja se bavi javnim politikama u oblasti rada i zapošljavanja, uradila je kratku analizu ostvarenog napretka u dostizanju zacrtanih strateških ciljeva.

Strategija zapošljavanja Republike Srpske 2011-2015 počiva na 5 strateških ciljeva a to su:

1. Stimulisanje ekonomskog rasta, zapošljavanja i povećanje kvaliteta posla;
2. Povećanje produktivnosti rada i kvaliteta rada kroz razvoj ljudskih potencijala;
3. Uspostavljanje ravnoteže između ponude i potražnje zaposlenja;
4. Povećanje uključenosti na tržište rada sprečavanjem dugotrajne nezaposlenosti, neaktivnosti, društvene isključenosti i siromaštva radno sposobnog stanovništva, naročito grupa koje su u nepovoljnom položaju.
5. Proširenje institucionalnih kapaciteta i razvoj dijaloga među akterima u oblasti zapošljavanja.

Premda je za svaki od pet strateških ciljeva naveden niz kvantitativnih i kvalitativnih indikatora, kao osnov za praćenje uspješnosti u realizaciji strateškog i pratećih akcionih planova postavljeni su sljedeći mjerljivi ciljevi:

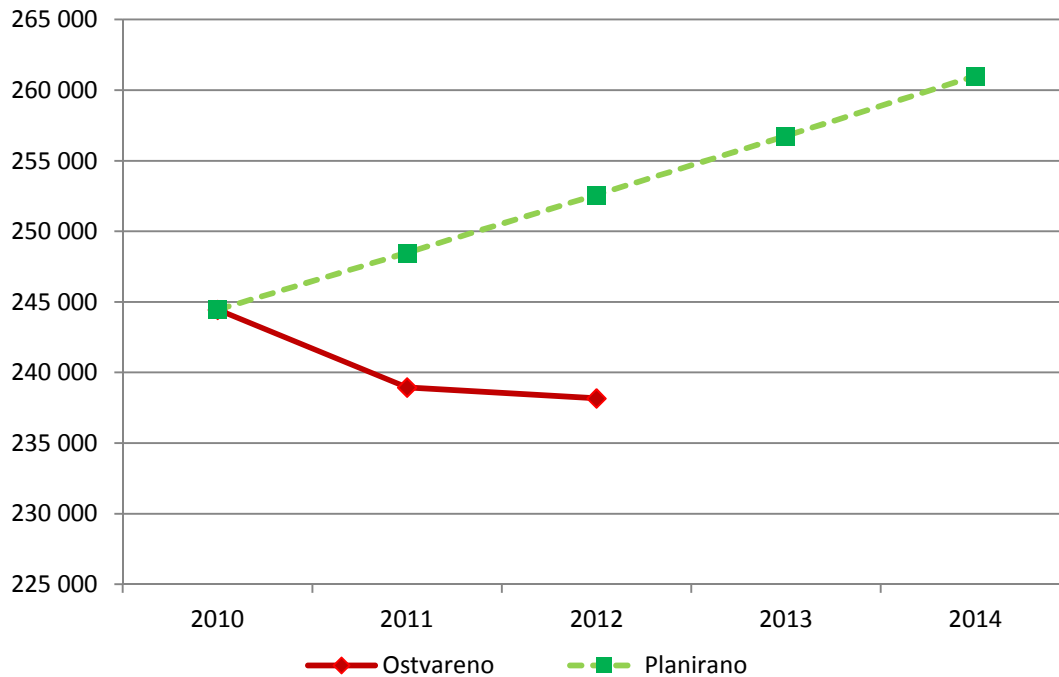
- **rast sveukupne stope zaposlenosti, na kraju planskog perioda za 8 procentnih poena (sa 47% u 2009. godini na 55% u 2015. godini),**
- **rast zaposlenosti žena i zaposlenosti starijih lica za 8 procentnih poena (sa 38% u 2009. godini na 46% u 2015. godini kod zaposlenosti žena),**
- **smanjenje stope nezaposlenosti za 2,5 procentnih poena**
- **smanjenje dugotrajne nezaposlenosti sa 68% zabilježenih u 2009. godini na 55% u 2015. godini,**
- **smanjenje stope neaktivnog stanovništva za 10 procentnih poena**

U narednom tekstu urađena je analiza ostvarenog napretka u dosadašnjoj realizaciji strateškog plana i to za svaki od navedenih indikatora uspjeha pojedinačno

OSTVARENI REZULTATI

Pokazatelji zaposlenosti

Očekivani rezultat 1: Povećanje ukupne zaposlenosti za 8 p.p.

Prema podacima Zavoda za statistiku Republike Srpske, u 2010. godini bilo je ukupno 244.453 lica sa zaposlenjem dok je u 2012. godini taj broj iznosio 238.178 što znači da je došlo do smanjenja ukupne zaposlenosti za više od 6.000 osoba u odnosu na 2010. godinu, odnosno čak za 20.000 ako 2009. godinu uzmemo kao baznu.

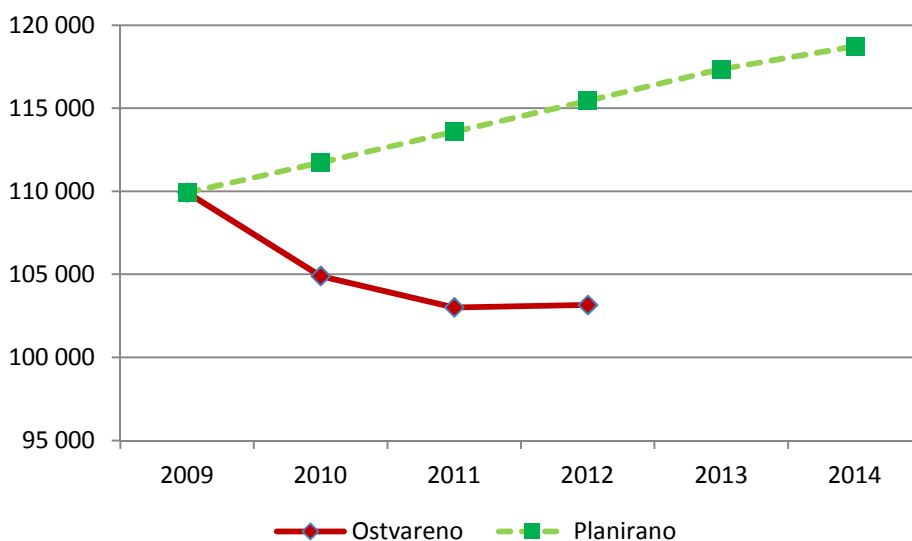
O smanjenju ukupnog broja zaposlenih u proteklom periodu govore i podaci iz Ankete o radnoj snazi koja se često uzima kao vjerodostojniji prikaz stanja na tržištu rada. Naime, prema ovim podacima u Republici Srpskoj je u 2010. godini bilo zaposleno 329.000 osoba a u 2012. godini 311.000 što je manje za oko 18.000 lica. Dodatno obeshrabruje podatak da se i u 2013. godini nastavio negativan trend pa tako u najnovijoj Anketi o radnoj snazi za 2013. godinu imamo podatak o 308.000 lica koja imaju zaposlenje.

Nažalost, loše pokazatelje ukupne zaposlenosti slijede i pokazatelji koji govore o zaposlenosti žena. Kada je zaposlenost žena u pitanju, prema podacima Zavoda za statistiku u 2009. godini 109.921 žena se vodila kao zaposlena da bi taj broj u 2012. godini bio manji za oko 6.500, tačnije 103.153 žene su imale zaposlenje. Treba naglasiti da određenih pozitivnih pomaka ima kada se analiziraju podaci o zaposlenosti starijih lica, posebno lica dobi od 50 do 64 godine starosti obzirom da oni najteže dolaze do zaposlenja. Ako se kao osnova uzmu podaci iz 2009.

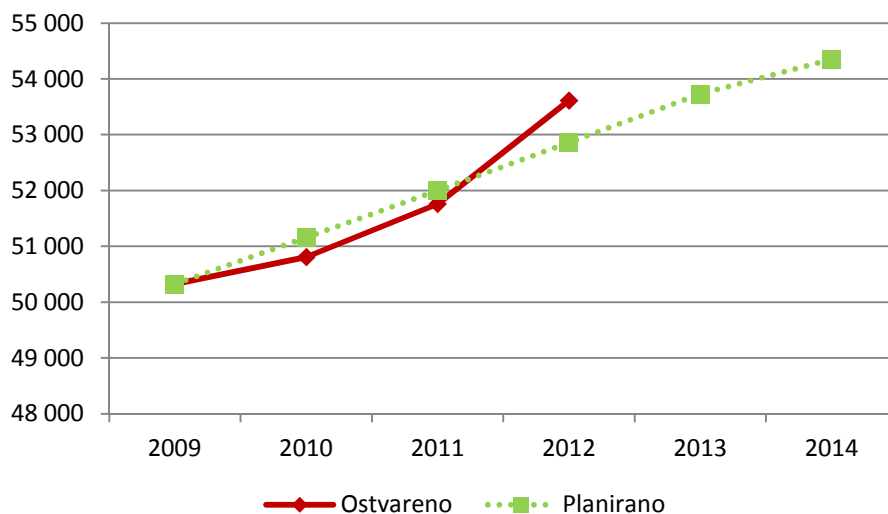
godine kada je zaposlenje imalo 50.326 ovih lica (50.810 u 2010. godini) onda možemo reći da je došlo do određenog poboljšanja jer je u 2012. godini bilo 53.612 zaposlenih lica dobi između 50 i 64 godine.

Ipak, veliku sjenku na te podatke bacaju pokazatelji zaposlenosti kod mladih (lica do 30 godina starosti) koji konstantno imaju negativan trend i gdje je prema pokazateljima za 2012. godinu od 8% do 10% mladih manje zaposleno nego što je to bilo 2010. odnosno 2009. godine.

Očekivani rezultat 2: Povećanje zaposlenosti žena za 8 p.p.

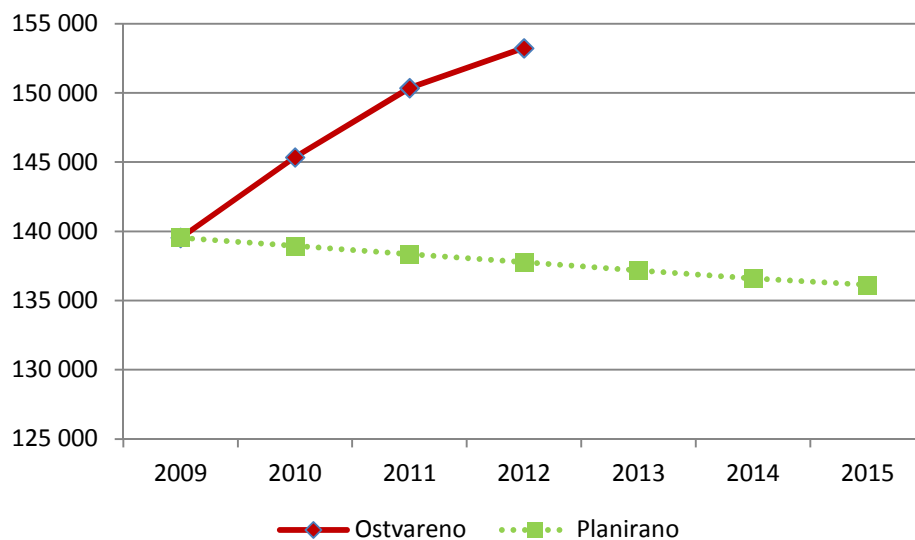
Očekivani rezultat 3: Povećanje zaposlenosti starijih lica (50-64 godina starosti) za 8 p.p.

Pokazatelji nezaposlenosti

Kada se govori o smanjenju nezaposlenosti kao jednom od ključnih pokazatelja uspješnosti primjene strateškog plana onda treba naglasiti da je u posmatranom periodu 2009. – 2012. godina došlo do negativnog rezultata, odnosno do povećanja ukupne nezaposlenosti za nekih 10%. Tačnije, prema podacima Zavoda za statistiku Republike Srpske u 2009. godini bilo je ukupno 139.536 nezaposlenih lica na evidencijama Zavoda dok je u 2012. godini taj broj iznosio 153.225. Slično govore i podaci Ankete o radnoj snazi prema kojima je u 2009. godini bilo oko 94.000 nezaposlenih osoba a u 2012. godini 107.000. Nažalost, podaci iz najnovije Ankete o radnoj snazi u Republici Srpskoj za 2013. godinu još su više poražavajući i govore o 114.000 nezaposlenih lica.

Očekivani rezultat 4: Smanjenje stope nezaposlenosti za 2,5 procentnih poena

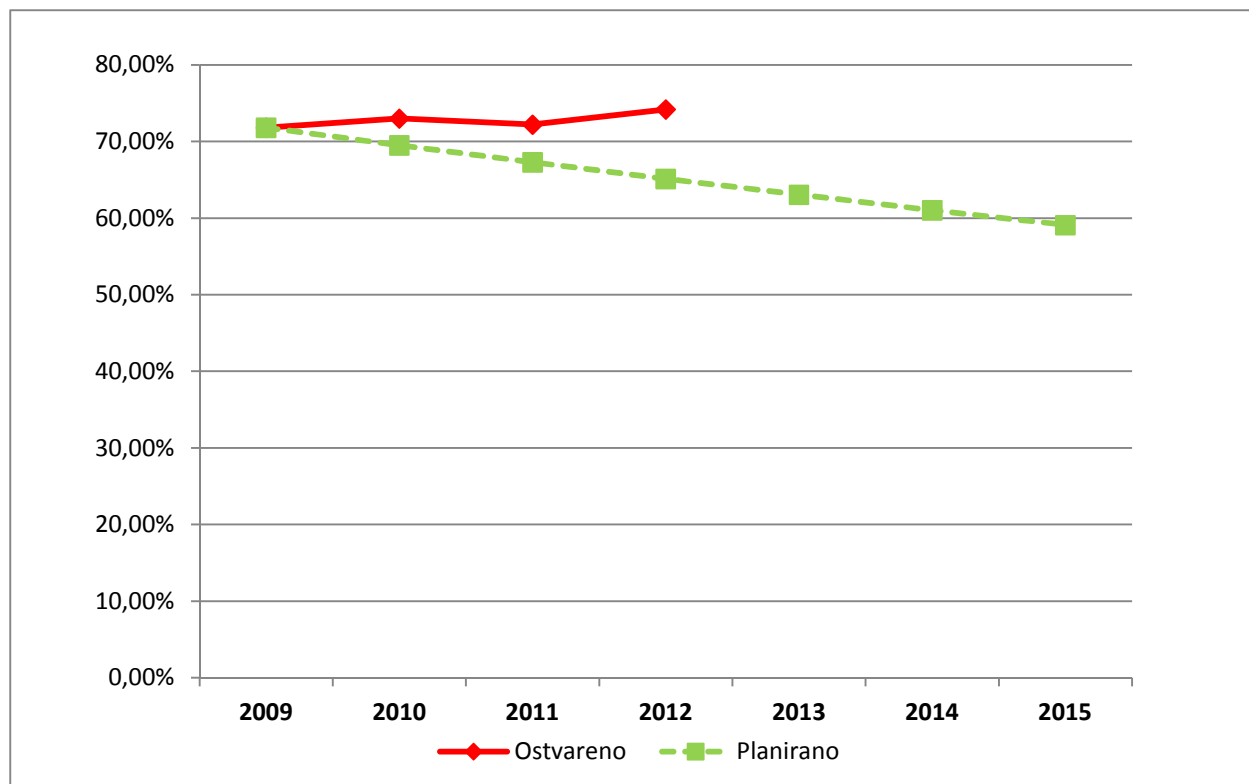

Smanjenje dugotrajne nezaposlenosti takođe je navedeno kao jedan od ključnih pravaca djelovanja aktuelnog strateškog dokumenta. S pravom, obzirom da je učešće lica koja traže zaposlenje duže od godinu dana veoma visoko. Prema podacima iz Izvještaja o radu Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske za 2012. godinu, procenat lica koji su u Republici Srpskoj na posao čekali duže od godinu dana je nevjerojatnih 74,2% što je čak gore u odnosu na 2009. i 2010. godinu kada se radila priprema strateškog dokumenta. Posebno zabrinjava stalni rast učešća najtežih kategorija na tržištu rada, lica koji na posao čekaju duže od 9 godina i kojih je u 2012. godini prema podacima Zavoda za zapošljavanje RS bilo skoro 14% od ukupnog broja nezaposlenih.

Ako se podaci o broju dugotrajno nezaposlenih lica analiziraju na osnovu provedene Ankete o radnoj snazi dobiće se slični rezultati s tim da Anketa o radnoj snazi klasifikuje nezaposlene po

trajanju nezaposlenosti na periode do dvije godine te od dvije godine i duže. Shodno ovoj klasifikaciji, procenat onih koji su nezaposleni duže od dvije godine je u 2013. u Republici Srpskoj iznosio nevjerovatnih 74,8% što je znatno lošije u odnosu na 69,4% iz 2010. godine.

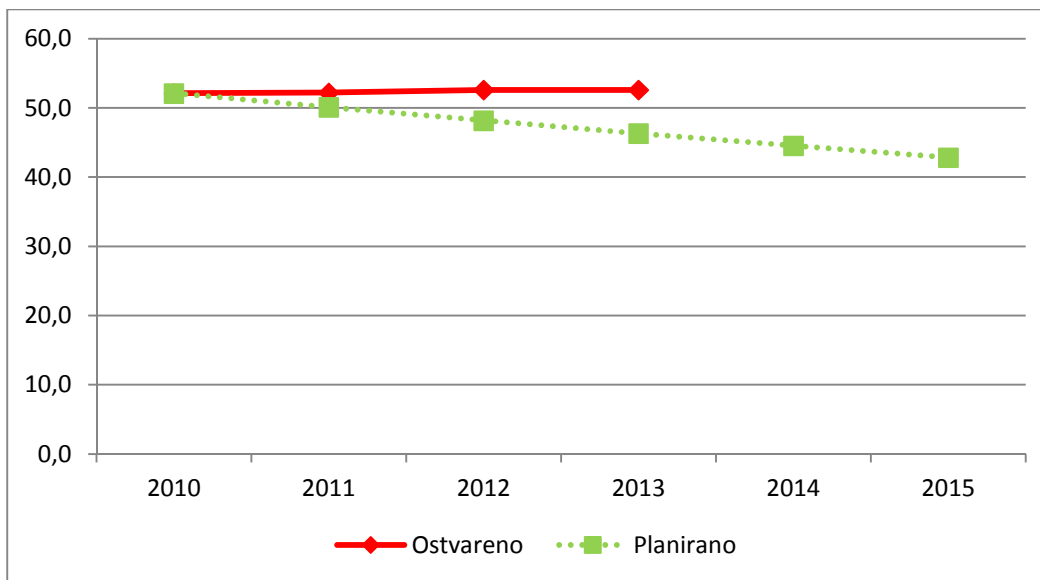
Očekivani rezultat 5: Smanjenje dugotrajne nezaposlenosti

Pokazatelji aktivnosti/neaktivnosti radno sposobnog stanovništva

Konačno, kada se uzmu u obzir podaci koji govore o jednom od najozbiljnih problema na tržištu rada u Republici Srpskoj, procentu onih koji ulaze u kategoriju radno sposobnog stanovništva ali iz nekog razloga ne žele ili su obeshrabreni da traže posao, onda ponovo imamo lošu sliku. Naime, neaktivnih je prema provedenoj Anketi o radnoj snazi u 2010. godini bilo više od pola ili 52,1% a taj se procenat zadržao i u 2012. godini 52,6%. Nažalost, sadašnji pokazatelji ne daju ohrabrujuće signale da će se željeni rezultat smanjenja stope neaktivnog stanovništva za 10 procentnih poena zaista i postići do 2015. godine tako da i ovdje možemo govoriti o negativnim efektima.

Očekivani rezultat 6: Smanjenje stope neaktivnog stanovništva za 10 procentnih poena

ZAKLJUČAK

Imajući u vidu rezultate analize ključnih pokazatelja na tržištu rada u Republici Srpskoj, jasno je da dosadašnji tok realizacije Strategije zapošljavanja 2011 – 2015. godina nije dao željene rezultate. Naprotiv, stanje na tržištu rada gledano kroz prizmu djelovanja na tri najvažnija faktora (broj zaposlenih, broj nezaposlenih i procenat neaktivnih) je gore nego 2009. i 2010. godine kada je pripreman ovaj strateški plan. Razlozi zbog kojih je to tako su višestruki obzirom na kompleksnost samog tržišta rada i stoga odgovornost za loše rezultate nije moguće, niti treba, pripisati samo jednoj instituciji.

Međutim, zatvaranje očiju i ignorisanje činjenica koje govore o ozbiljnosti najvećeg društveno-ekonomskog problema u Republici Srpskoj nije ispravan pristup. U tom kontekstu treba napomenuti da je Vlada Republike Srpske u drugoj polovini ove godine pripremila *Informaciju o realizaciji Strategije zapošljavanja Republike Srpske 2011-2015 za period 2011. - 2012. godina* koja se našla pred poslanicima Narodne skupštine RS na 29. redovnoj sjednici. Razmatrana kao 36. od 37 tačaka dnevnog reda, informacija o najvažnijem strateškom dokumentu za tržište rada u RS-u nije izazvala značajniji interes poslanika ali ni javnosti. Sa glasovima 49 narodnih poslanika koji su bili "za" (niko nije glasao "protiv", 17 ih je bilo "uzdržano") usvojen je zaključak kojim poslanici u NSRS daju saglasnost na pomenutu informaciju i prihvataju stavove u kojima se između ostalog kaže: „Analizirajući sveukupnu ekonomsku situaciju u Republici Srpskoj i njenom okruženju, od kojeg u mnogo čemu zavisi naša ekonomija, te preduzete mjere i

aktivnosti Vlade Republike Srpske i drugih aktera na tržištu rada u cilju provođenja Strategije zapošljavanja Republike Srpske, može se konstatovati da i uprkos izuzetno snažnim uticajima globalne ekonomske krize i recisionih kretanja „**u Republici Srpskoj nije došlo do dramatičnog pogoršanja situacije u oblasti zapošljavanja**“!?

Informacijom se zaključuje da: „*imajući u vidu uslove pod kojima je realizovana Strategija zapošljavanja i činjenicu da se radi o informaciji za period kraći od dvije godine (juni 2011. – decembar 2012. godina), **smatramo da nema potrebe vršiti revidiranje pojedinih strateških ciljeva, već nastaviti sa njihovom realizacijom i u narednom periodu**, kroz provođenje akcionih planova zapošljavanja i drugih aktivnosti na tržištu rada*“!?

Zbog svega što je prethodno navedeno smatramo da je skretanje pažnje sa unutrašnjih slabosti i traženje izgovora isključivo u eksternim uticajima i globalnoj ekonomskoj krizi apsolutno neprihvatljivo, pogotovo imajući na umu da značajnijih uspjeha u rješavanju problema nezaposlenosti nije bilo ni u vrijeme mnogo povoljnijih ekonomskih okolnosti kada je realna stopa rasta BDP-a u RS bila veća od 6% godišnje (primjera radi period od 2006.-2008. godine). Ovakav odnos najvažnijih donosioca odluka na tržištu rada potrebno je što prije promijeniti i u tom smislu neophodno je:

- Informaciju o realizaciji Strategije zapošljavanja u RS upotpuniti konkretnim podacima o stepenu ostvarenja definisanih strateških ciljeva a na osnovu ranije utvrđenih indikatora uspjeha i to predstaviti u formi izvještaja a ne informacije;
- Izvještaj o dosadašnjoj realizaciji Strategije zapošljavanja u RS učiniti dostupnim javnosti kako bi se pokrenuo širi proces konsultacija i stručna rasprava o budućim pravcima djelovanja;
- Iako je za potrebe izrade strateškog dokumenta i definisanja strateških ciljeva tokom 2010. godine izvršena detaljna i dubinska analiza tržišta rada, koje je već tada bilo snažno pogođeno efektima recesije, u ovom trenutku je potpuno izvjesno da skoro nijedan od željenih ciljeva neće biti ostvaren. Da li je to zbog toga što su predloženi ciljevi postavljeni suviše ambiciozno ili zbog toga što su u međuvremenu poduzete mjere bile neadekvatne treba pažljivo istražiti. U svakom slučaju Strategiju zapošljavanja je potrebno revidirati jer u suprotnom svrha njenog postojanja i sam sadržaj dokumenta postaju bezvrijedni;
- Informaciju o realizaciji Strategije zapošljavanja u RS, ovaj put u formi izvještaja, ponovo staviti na dnevni red zasjednja NSRS kako bi narodni poslanici imali jasniju i potpuniju sliku o kretanjima na tržištu rada te na bazi toga donijeli odluku o budućim koracima na realizaciji Strategije zapošljavanja.

IVPRILOG: TABELE I IZVORI INFORMACIJA

ZVANIČNA ZAPOSLENOST	2009	2010	2011	2012
Ukupno	258 634	244 453	238 956	238 178
Muškarci	148 713	139 554	135 945	135 025
Žene	109 921	104 899	103 011	103 153

Izvor: Plate, zaposlenosti i nezaposlenost – Statistički bilten broj 5, drugo izmijenjeno izdanje, Republički zavod za statistiku RS, 2013. godina

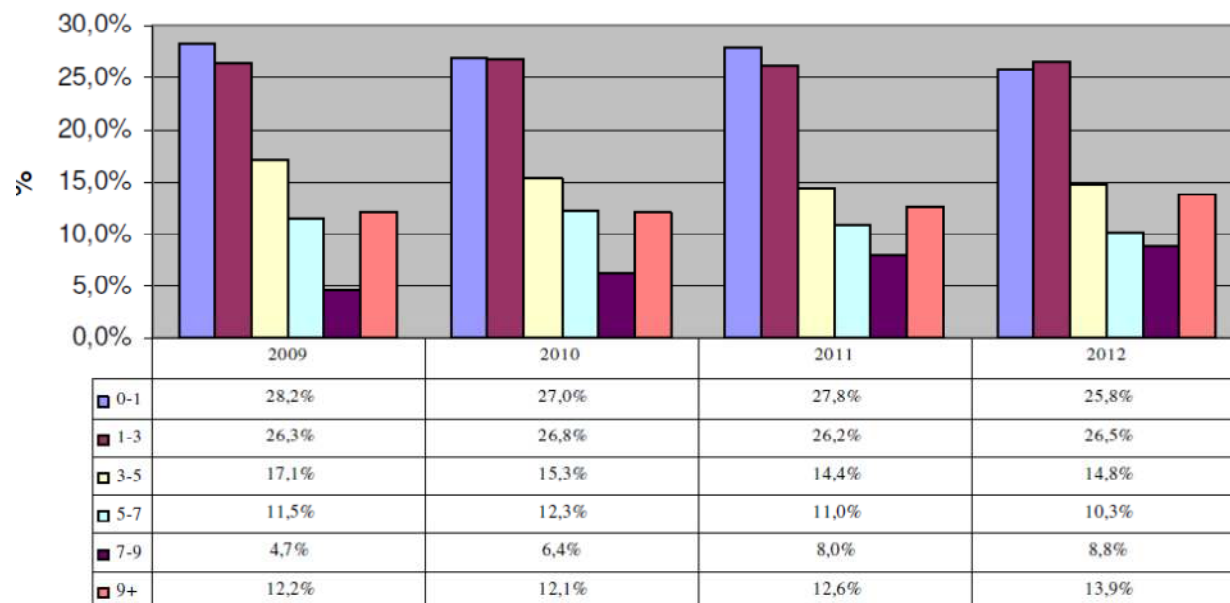
ZVANIČNA NEZAPOSLENOST	2009	2010	2011	2012
Ukupno	139 536	145 343	150 344	153 225
Muškarci	73 273	76 735	78 904	79 893
Žene	66 263	68 608	71 440	73 332

Izvor: Plate, zaposlenosti i nezaposlenost – Statistički bilten broj 5, drugo izmijenjeno izdanje, Republički zavod za statistiku RS, 2013. godina

ANKETA O RADNOJ SNAZI	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Zaposleni</i>	345000	329000	324000	311000	308000
<i>Nezaposleni</i>	94000	102000	105000	107000	114000
<i>Neaktivni</i>	488000	469000	469000	464000	469000
<i>Stopa nezaposlenosti (%)</i>	21,4	23,6	24,5	25,6	27
<i>Stopa zaposlenosti (%)</i>	37,2	36,6	36,1	35,3	34,6
<i>Aktivni %</i>	47,4	47,9	47,8	47,4	47,4
<i>Neaktivni %</i>		52,1	52,2	52,6	52,6

Izvor: Anketa o radnoj snazi broj 03, 04, 05 i 06, Republički zavod za statistiku RS

Grafikon: Dužina čekanja na posao na evidenciji Zavoda za zapošljavanje (po godinama)

Izvor: Izvještaj o radu Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske za 2012. godinu